

Scena

În dramaturgie :

A) locul geografic, imaginat de autor, unde se desfășoară acțiunea piesei. (În *Furtuna* lui Shakespeare: *scena, marea, cu o corabie*; după aceea, *o insulă ne-lucuită*. În *Avarul* lui Molière: *scena e la Paris, în casa lui Harpagon*);

B) o diviziune a acțiunii dramatice, determinată fie de schimbarea numărului de personaje care apar în fața publicului, fie de modificarea locului sau timpului de acțiune.

În **tehnica teatrală**: suprafața de joc, locul din teatru, unde — în timpul reprezentației teatrale — joacă actorii.

În sensul acesta, „a intra în scenă” înseamnă a apărea în cimpul de vedere al spectatorilor. Nu întotdeauna această „suprafață de joc” a fost rezervată exclusiv actorilor. Prin 1467, sub domnia lui Ludovic al XI-lea, „Les Confrères de la Passion” au dat câteva spectacole — primele manifestări de teatru laic, amintite la Paris — pe o mare masă de marmură din palat. Chiar în clădiri special destinate reprezentațiilor teatrale, scena a devenit un loc rezervat numai pentru actori abia din 1759, când contele de Lauragais a scos băncile și scaunele spectatorilor care mărgineau stînga și dreapta scenei, fapt care l-a costat 12.000 livre, plătite ca despăgubire societăților Comediei Franceze. În tot teatrul italianesc și franțuzesc, ca și în cel elisabetan, parterul avea locuri în picioare. Abia în 1794 a fost amenajat cu bănci, evitîndu-se astfel gălăgia și mișcarea neconținută a spectatorilor.

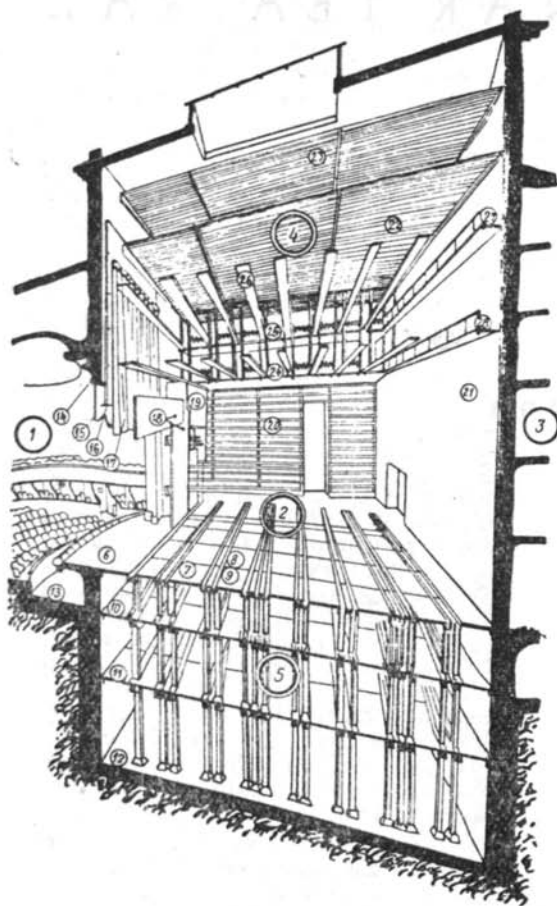
Scena e delimitată în felul următor: în față, printr-o denivelare (între 0,90 și 1,10 m) care formează o buză cu lumini, numită *rampă*. Distanța dintre linia cortinei și rampă se numește *avanscenă*.

Unele scene sînt despărțite de sală printr-o *fossă de orchestră*, care — astupată mecanic prin lifturi sau acoperită cu capace — poate deveni *proscenium*. Scena e despărțită de sală de una sau mai multe *cortine*, mărginite de două panouri mobile, îmbrăcate în același material, numite *arlechine*, care se unesc, sus, prin *mantoul de arlechin* (vizibil cînd dispăre cortina). Denumirea există din epoca comediei dell'arte: pe acolo, își făcea intrarea în scenă personajul Arlechin. În fața mantoului de arlechin, mascîndu-l, se află o draperie orizontală, numită *lambrochin*;

în spate, de așa numitul *fund al scenei* — un zid neutru care, uneori, e întrebuițat ca „orizont” (suprafață netedă, vopsită în albastru, luminată anume pentru a da impresia unui cer), iar alteori prezintă o deschizătură mare care unește scena cu *arierescena* [spațiul folosit ca degajamente de decor, ca depozit pentru „circularul de orizont” (teatrul din Charlottenburg), sau ca o prelungire a perspectivei decorurilor; de asemenea, de aici, din spate, se pot face cele mai bune proiecții pentru „decorurile proiectate”, deoarece razele nu întîlnesc obstacole];

lateral, spre stînga și dreapta, de spații de degajament ale actorilor și decorurilor, numite *culise*. Pe pereții laterali, sînt dispuse *contragreuțări*, care ajută la depozitarea decorurilor în podul scenei. De multe ori, există deschizături spre *scenele laterale* (Seitenbühnen) sau *buzunarele scenei*, cum se mai numesc. Pereții laterali și fundul scenei sînt tăiați orizontal, la o anume înălțime, de două sau mai multe *pasarele*, necesare manevrării decorului;

în sus, de ceea ce numim *podul scenei* — spațiu de trei ori mai mare ca scena (la Opera din Paris, construită de Gar-

1 — Sala; 2 — Spațiul scenei; 3 — Serviciile teatrului (cabine, depozite, etc.); 4 — Podul scenei; 5 — Deducutul scenei; 6 — Avanscena; 7 — Trapă; 8 și 9 — Drumuri; 10 — Primul dedesubt; 11 — Al doilea dedesubt; 12 — Al treilea dedesubt; 13 — Fossa orchestrei; 14 — Cadrul scenei; 15 — Lambrochin; 16 — Cortina metalică (contra incendiului); 17 — Cortina; 18 — Mantou de arlechin (orizontal), arlechinii (vertical); 19 — Orga de lumină (tabloul de comandă al luminilor scenei); 20 — Locul contragregutăților; 21 — Fundul scenei; 22 — Primul pod; 23 — Al doilea pod; 24 — Prima pasarelă; 25 — A doua pasarelă.

nier, podul scenei ajunge la 47 m înălțime) folosit ca depozit de decoruri.

Există o adevărată topografie a scenei: partea stângă (privind din sală) se numește *grădină*, iar partea dreaptă *curte* (denumiri datind din timpul revoluției franceze, cind — înlocuindu-se vechiul repertoriu, în care apăreau regi, regine, prinți etc., cu piese de actualitate — orice aluzie la regalitate a fost suprimată); ele corespund așezării Teatrului regal, care avea în stînga grădina Tuileries, iar în dreapta „la Cour du Carroussel” și s-au substituit denumirilor clasice, după lojile respective, „coté du roi” și „coté de la reine”.

Deoarece pînă la începutul secolului al XX-lea, scena era construită în pantă (4 cm la un metru), urcînd de la rampă spre fund, mișcarea spre partea dîndără a scenei „urcă”, iar înaintarea spre public „coboară”. Panta era tăiată, din metru în metru, de *drumuri* pe care alunecau „catargele” și „chasis”-urile, de care se fixau culisele și care se schimbau cu ajutorul unui cărucior de sub scenă. Azi, decorul construit tridimensional, ca și cel liber, nu mai îngăduie această pantă, care își are originea în primele decoruri ale teatrelor italiene construite de Rafael, Bramante, Palladio etc. Între drumuri, scena era prevăzută cu *trape* (1 x 2 sau 1 x 1 metri), capace care permit aducerea eroului de sub scenă în orice parte a suprafeței de joc. Pentru a suporta, într-o succesiune rapidă, decoruri grele, construite, scena este azi mecanizată, fie orizontal (turnante, culisante), fie vertical (lifturi, trape etc.), fie combinînd ambele sensuri.

Acestea sînt elementele scenei așa-zise clasice. În realitate, scenele teatrelor variază în privința construcției, adăugînd, eliminînd sau interpretînd unele din aceste elemente, în funcție de scopul artistic urmărit.

Liviu CIULEI